

Ülevaade „Laste ja perede arengukava 2012-2020“ tegevuste elluviimisest 2013. aastal ja olulisematest edasistest arengutest strateegiliste eesmärkide kaupa

Sissejuhatus

„Laste ja perede arengukava 2012-2020“ (*edaspidi LPA*) elluviimisel on suurimaks väljakutseks laiaulatuslike süsteemsete muutuste läbi viimine, jõudmaks senisest tagajärgede leevendamisele keskendunud laste- ja perepoliitikast olukorrani, kus kõigil tasanditel ja kõigis Eesti piirkondades toimib ennetuslik lähenemine ja varane sekkumine ning lastele osutatav abi on õigeaegne ja kõrge kvaliteediga.

2013. aastal astuti mitmeid olulisi samme nende muutuste suunas. Koostati kontseptuaalne dokument „Laste ja noorte valdkondadeülese tugisüsteemi väljaarendamise lähtealused“, mis annab tervikliku visiooni riiklikest tegevussuundadest, mis on vajalikud jõudmaks toimiva ennetuse ja valdkondadeülese koostööni. Töötati välja lapse heaolu mõõtmise käsitlus, mille abil on edaspidi võimalik tagada teadmispõhisem poliitikakujundus. Valmis uue lastekaitseaduse eelnõu, mille vajalikkust on rõhutatud juba aastaid ning mis sätestab selgelt eri osapoolte kohustused lapse heaolu tagamisel ja näeb ette riigi poolset tegevused kohalike omavalitsuste lastekaitsetöö tugeval sisulisel toetamisel.

Vabariigi Valitsuse 2014-2015. aasta tegevusprogrammi alusel võeti vastu otsused lapsetoetuse, vajaduspõhise peretoetuse ning lastega peredele makstava toimetulekutoetuse suurendamiseks.

2014. aastal valmib peretoetuste ja teenuste roheline raamat, mis annab olulisi suuniseid perede toimetuleku edasiseks arendamiseks. Muuhulgas analüüsitakse rohelises raamatus perelepitusteenuse arendamise võimalusi. Perelepitusteenuse kui peresuhteid toetava, elatise sissenõudmisega seonduvaid probleeme ennetava ning lapse õiguste seisukohalt olulise teenuse vajalikkust on rõhutatud nii LPA koostamise protsessi käigus kui mitmetes viimaste aastate analüüsid. Paraku vaatamata vastava tegevuse rakendusplaanis sisaldumisele ei ole senini perelepitusteenusega seoses olulisi samme selle teenuse kättesaadavamaks muutmiseks tehtud.

Enamik LPA tegevustest on 2013. aastal edenenud kavandatud ajakavas ning jätkuvad samal kujul. Üksikute tegevuste puhul on siiski ilmnenu, et tegevust ei ole võimalik või otstarbekas ellu viia täpselt senises rakendusplaanis kirjeldatud viisil. Näiteks oli senises rakendusplaanis kavandatud tegevus lapse väärkohtlemise diagnostikameeskondade tegevuse ning diagnostikasüsteemi käivitamiseks ja rakendamiseks Norra finantsmehhanism 2009-2014 programmi „Rahvatervis“ raames. Ettevalmistavate tegevuste käigus aga ilmnis, et senised diagnostikasüsteemi osas välja pakutud lahendused ei ole piisavad ning vajavad veel täiendavat sisulist analüüsi. Lisaks on tarvis pakkuda välja lahendused tõhustamiseks väärkohtlemise ohvriks langenud laste rehabilitatsiooni. Seetõttu lisatakse uude rakendusplaani jätkutegevus: väärkohtlemise ohvriks langenud laste abistamise tõhustamine.

2013. aastal koostati Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel „Elukestva õppe strateegia 2020“ ning „Noortevaldkonna arengukava 2014-2020“; 2014. aastal on koostamisel

„Sotsiaalse turvalisuse, kaasatuse ja võrdsete võimaluste arengukava 2016-2023“ ning uus vägivalla vähendamise arengukava. Samuti kehtib jätkuvalt „Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020“. Kõik nimetatud arengukavad on LPA-ga tugevalt seotud, mistõttu on üheks oluliseks järgnevate aastate väljakutseks, kuidas tagada kõigi nende arengukavade võimalikult hea koostoime ja ühismõju.

Järgmistel aastatel on vajalik jätkata valdkondadeülese koostöö tõhustamise ja lastekaitseüsteemi arendamisega. Samuti on olulisteks eelseisvateks arenguteks Euroopa struktuurivahendite toel lasteaia- ja lapsehoiukohtade juurdeloomine ja puudega lapsele tervikliku tugisüsteemi loomine; ning Norra finantsmehhanismide ja EMP programmide raames tõenduspõhiste programmide rakendamine ja laste vaimset tervist toetavate teenuste arendamine.

Alljärgnevalt on esitatud esiteks statistiline ülevaade arengukava indikaatorite põhjal ning seejärel ülevaade tegevuste elluviimisest 2013. aastal ja olulisematest edasistest arengutest strateegiliste eesmärkide kaupa.

Statistiline ülevaade arengukava indikaatorite põhjal

STRATEEGILINE EESMÄRK 1:

Loomulik iive oli Statistikaameti andmetel 2013. aastal taas negatiivne - 2013. aastal registreeriti 13 531 elussündi ja 15 244 surma ehk 2013. aasta jooksul suri 1713 inimest enam kui sündis.

Summaarne sündimuskordaja oli Statistikaameti andmetel 2013. aastal 1,52, olles madalam 2012. aasta vastavast näitajast (1,56) ja 2011. aasta vastavast näitajast (1,61) ning jätkates seega 2011. aastast alguse saanud langustrendi.

Soovitud ja tegelik laste arv – 2011. aasta Eurobaromeetri¹ tulemuse kohaselt on soovivad Eesti naised endale keskmiselt 2,46 last ning mehed 2,42 last (EL-27 riikide keskmised vastavalt 2,28 ja 2,17). Tegelik laste arv oli samal ajal 1,58 last naistel ja 1,27 last meestel (EL-27 riikide keskmine vastavalt 1,6 ja 1,34). Võrreldes varasema Eurobaromeetri², 2006. aasta andmetega ei ole Eesti elanike hinnangud soovitud laste arvu osas muutunud (2006. aastal soovisid mehed endale 2,45 last, naised 2,41 last). Uuemaid andmeid soovitud ja tegeliku laste arvu kohta pole, sest puudub järjepidev uuring, mis seda mõõdaks.

Lastele ja peredele tehtavate sotsiaalse kaitse kulude osakaal SKT-s oli Statistikaameti viimaste ehk 2011. aasta andmete kohaselt 2,0% (2010. ja 2009. aastal 2,3%).

STRATEEGILINE EESMÄRK 2:

¹ Testa, M-R. (2012). *Family Sizes in Europe: Evidence from the 2011 Eurobarometer Survey*. http://www.oeaw.ac.at/vid/download/edrp_2_2012.pdf

² Testa, M. R. (2006). *Childbearing preferences and family issues in Europe*. Special Eurobarometer N. 253, wave 65.1 and 65.3. European Commission.

Lapsevanemate teadmatus, kust laste kasvatamisega seotud küsimuste või probleemi korral nõu ja abi küsida – Euroopa Sotsiaaluuringu 2010. aasta tulemuste kohaselt leidis 44% küsitluses osalenud lapsevanematest, et nad on viimase aasta jooksul kogunud, et vajaksid lapsevanemana nõu ja abi, kuid ei tea kuhu/ kelle poole pöörduda (vastajad said märkida kogetu sagedust, mille kohaselt kord kuus või tihedamini märkis kogetust 11% lapsevanematest ja 2-3 korda aastas või harvemini 33% lapsevanematest). 2012. aasta lapse õiguste ja vanemluse monitooringu³ kohaselt leidis 53% lapsevanematest, et vajaksid lapsevanemana nõu ja abi, kuid ei tea kuhu või kelle poole pöörduda. Seejuures 3% leidis, et on seda sageli tundnud, 20% on seda mõnikord tundnud ning 30% leidis, et on seda harva tundnud.

Laste füüsilise karistamise aktsepteerimine vanemate poolt - Euroopa sotsiaaluuringu 2010. aasta andmete kohaselt andis väite: "Teatud olukorras on laste füüsiline karistamine vajalik ja õigustatud kasvatusmeetod" 5-10-pallise hinnangu 40% lapsevanematest (10-pallisel skaalal vastanud 5-10 palli, kus 1 pall tähistas "ei ole üldse nõus" ja 10 palli "täiesti nõus"). 2012. aasta lapse õiguste ja vanemluse monitooringus⁴ nõustus 33% väitega, et teatud olukordades on laste füüsiline karistamine vajalik ja õigustatud kasvatusvahend. Seejuures oli väitega täiesti nõus 4%, pigem nõus 29%.

STRATEEGILINE EESMÄRK 3:

0–17aastaste laste arv ühe lastekaitse spetsialisti kohta – 2013. aastal oli ühe lastekaitse spetsialisti kohta 1250 last. Suhtarv on viimastel aastatel langustendentsis: 2012. aastal oli ühe lastekaitse spetsialisti kohta 1304 last ning 2011. aastal 1378 last. Suhtarvu vähenemist võrreldes eelnevate aastatega on mõjutanud 0-17-aastaste laste arvu vähenemine rahvastikus ning teisalt lastekaitse spetsialistide arvu suurenemine (Sotsiaalministeerium, Statistikaamet).

Perest eraldatud laste arv ja % 0–17aastastest lastest – Kui 2012. aastal oli perest eraldatud laste arv 410, siis 2013. aastal oli perest eraldatud laste arv 436. Perest eraldatud laste arvu osakaal kõikidest lastest on püsinud ligikaudu sama: aastatel 2010-2013 moodustas perest eraldatud laste arv ligikaudu 0,2% kõikidest 0–17-aastastest lastest.

Hoiak, et lapse arvamust võib küsida, kuid sellega ei pea arvestama (RISC uuring) – 2008. aasta RISC uuringu kohaselt oli 54% nõus vastava väitega – 2012. aasta laste õiguste ja monitooringu kohaselt oli väitega nõus 45% elanikest (seejuures 10% oli täiesti nõus, 36% oli pigem nõus).

Mitteinstitutsionaalsele asendushooldusele paigutatud laste osakaal kõigist asendushooldusele paigutatud lastest – Sotsiaalministeeriumi andmete kohaselt oli 2013. aastal mitteinstitutsionaalsele asendushooldusele paigutatud laste osakaal kõigist asendushooldusele paigutatud lastest 69,9%, mis on võrreldes 2012. aastaga sama. 2011. aastal oli vastav osakaal 65,2%.

³ Karu, M., Turk, P., Biin, H., Suvi, H. (2012). Laste õiguste ja vanemluse monitooring: täiskasvanud elanikkonna küsitlus. Tartu: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Lapse_õiguste_ja_vanemluse_monitooring_-_taeiskasvanud_elanikkonna_aruanne.pdf

⁴ Ibid.

STRATEEGILINE EESMÄRK 4:

Laste (0–17aastaste) suhtelise vaesuse määr – 2012. aastal suurenes laste suhtelise vaesuse määr 18,1%-ni (2011. aastal 17%). Kogu elanikkonna suhtelise vaesuse määr samuti suurenes: 2012. aastal oli kogu elanikkonna suhtelise vaesuse määr 18,7% (2011. aastal 17,5%). Sarnaselt majanduskriisi eelsetele aastatele ja 2011. aastale jäi laste suhtelise vaesuse määra elanikkonna näitajast madalamale tasemele. (Statistikaamet)

Siirete sh pensionid mõju 0–17-aastaste laste suhtelise vaesuse vähendamisele, protsendipunktides – Vaadates laste suhtelise vaesuse määra enne sotsiaalseid siirdeid (sh pensionid, peretoetused) ja pärast siirdeid, siis võib öelda, et 2012. aastal vähendasid sotsiaalsed siirded (sh pensionid, peretoetused) laste suhtelise vaesuse määra 12 protsendipunkti võrra ehk ligi 40% (30,1%lt 18,1%-le). Võrreldes 2011. aastaga on sotsiaalsete siirete mõju vaesusele 2,4 protsendipunkti võrra väiksem. Siirete väiksem mõju suhtelisele vaesusele tuleneb majanduse olukorra paranemisest ja töötuse vähenemisest.

STRATEEGILINE EESMÄRK 5:

0–2aastaste ning 3–6aastaste laste osakaal formaalses lapsehoius – 2013. osales Statistikaameti andmetel formaalses lapsehoius 0–2-aastastest lastest ligikaudu 23%. Võrreldes 2012. aastaga, mil vastav osakaal oli 20%, formaalses lapsehoius osalenud 0–2aastaste laste osakaal tõusis. Osakaalu kõrgtase oli 2009. aastal, mil formaalses lapsehoius osales 0–2-aastastest lastest ligikaudu 25%. 2010.-2011. aastat kirjeldab formaalses lapsehoius osalenud laste osakaalu vähenemine, mis lõppes 2012. alguse saanud ning 2013. aastal jätkuva tõusuga.

3–6-aastaste laste osakaal formaalses lapsehoius oli 2013. aastal ligikaudu 91%. Võrreldes 2010-2012 aastaga, kui vastav osakaal püsis 92% ligi, langes 3-6-aastaste laste osakaal formaalses lapsehoius ühe protsendipunkti võrra.

0–6aastaste lastega 20–49aastaste meeste ja naiste tööhõive määra erinevus ehk hõivelõhe – Statistikaameti andmetel oli 2008. aastal väikelastega meeste tööhõive määr 93,9% ning väikelastega naiste tööhõive määr 55,5% ehk väikelastega meeste tööhõive määr oli 38,4 protsendipunkti suurem kui naiste tööhõive määr.

Aastatel 2009-2010 vähenes erinevus 32-30 protsendipunktini. 2011. aastal erinevus taas suurenes ning väikelastega meeste tööhõive määr oli 39,4 protsendipunkti kõrgem naiste vastavast näitajast. 2012. aastal oli väikelastega meeste tööhõive määr 91,2% ja naistel 53,6% ehk väikelastega meeste ja naiste tööhõive määra erinevus oli 37,6 protsendipunkti. Võrreldes 2012. aastaga suurenes 2013. aastal tööhõive määra erinevus meeste tööhõive määra suurenemise ja naiste tööhõive määra vähenemise arvelt: 2013. aastal oli väikelastega meeste tööhõive määr 91,1% ja naistel 53,2% ehk väikelastega meeste ja naiste tööhõive määra erinevus oli 38,6 protsendipunkti.

Väikelaste vanemate soolisele hõivelõhele on mõju avaldanud majanduskriisi ja sellele järgnevate aastate muutused tööturul sh muutused töötuse määras.

Meeste osakaal isikutest, kellele on aasta jooksul määratud vanemahüvitis (esmakordsed määramised) - Sotsiaalkindlustusameti andmetel oli 2010. aastal meeste osakaal kõikidest esmakordselt lapse kohta määratud vanemahüvitise saajatest 6,9%. 2010. aastal alanud meeste osakaalu vähenemine vanemahüvitise saajate seas jätkus ka 2011. aastal ning oli 5,2%. 2012. aastal meeste osakaal esmakordselt lapse kohta määratud vanemahüvitise saajatest tõusis ja oli 7,3%. 2013. aastal meeste osakaalus võrreldes eelneva aastaga suuri muutusi ei toimunud: meeste osakaal kõikidest esmakordselt lapse kohta määratud vanemahüvitise saajatest oli 7,4%.

STRATEEGILINE EESMÄRK 1: Eesti laste- ja perepoliitika on teadmispõhine ja ühtne, et toetada ühiskonna jätkusuutlikkust

1. eesmärgi saavutamiseks on seatud üks meede: laste ja perede valdkonna ühtne, jätkusuutlik ja vajaduspõhine arendamine. Arengukavas on seoses selle meetmega rõhutatud vajadust tõhustada eri tasandite ja valdkondade ülest koostööd ning teadmispõhist ja ennetavat lähenemist.

Nimetatud teadmispõhise poliitikakujunduse põhimõtetega on arvestatud horisontaalselt, st ka ülejäänud nelja eesmärgi raames teostatavate tegevuste kavandamisel. Näiteks sätestatakse uue lastekaitseeaduse eelnõus (vt 3. eesmärk), et kõigil isikutel on kohustus teha lapse heaolu tagamiseks koostööd ning lapsele osutatavad sekkumised (toetused, teenused ja muu abi) peavad olema võimalikult õigeaegsed, tulemuslikud ja pikaajalise positiivse mõjuga. 4. eesmärgi raames koostatava peretoetuste ja teenuste rohelise raamatu väljatöötamisel vaadatakse toetusi, teenuseid, puhkusi ja hüvitisi ühtse tervikuna, et vähendada ja vältida meetmete vasturääkivusi. 2. eesmärgi raames viiakse ellu tõenduspõhised programmid lapsevanematele.

1. eesmärgi all tuuakse välja tegevused, mis tegelevad laste ja perede poliitikavaldkonna arendamisega laiemalt ning kogu süsteemi tervikuna haarates, sealhulgas sektoriteülest ja -vahelist koostööd ja koordinatsiooni.

Üheks olulisemaks 1. eesmärgi tegevuseks on **Riskilaste ja -noorte valdkondadeülese tugisüsteemi väljaarendamine** [EMP programmi „Riskilapsed ja –noored“](#) raames. 2014. aasta algul valmis valdkondadeülese tugisüsteemi väljaarendamise [lähtealuste dokument](#). Lähtealuste loomist konsulteerisid nelja ministeeriumi esindajatest moodustatud juhtrühma liikmed ja projekti doonorpartneri Norra laste-, noorte- ja pereasjade direktoraadi ekspert. Lähtealuste dokumendi eesmärk on kirjeldada laste ja perede heaolust lähtuvalt valdkondade (tervis, õiguskaitse, haridus, hoolekanne jt) üleseid ja vahelisi peamiseid väljakutseid ning esitada lahendused süsteemi paremaks koordineerimiseks.

Dokument toob välja soovitud olulisemate riiklike tegevussuundade osas kuues valdkonnas:

- 1) Haldusalade ülese strateegilise infovahetuse, koordinatsiooni ja vastutuse loomine
- 2) Eesmärkide ja rahastusotsuste tuginemine andmetele, uuringutele ja analüüsidele
- 3) Ennetusalase tegevuse ühtlustamine ja esmatähtsaks seadmine
- 4) Kohalike võrgustike tõhusam rakendamine

- 5) Toe pakkumine spetsialistidele pädevuste arendamiseks ja tegutsemisviiside ühtlustamiseks
- 6) Regionaalsete pädevus- ja koordinatsiooniüksuste loomine

Lähtealuste dokumendi alusel koostatakse Sotsiaalministeeriumi juhtimisel koostöös asjakohaste ministeeriumidega valdkondadeülese koostöö korraldamise täpsustamiseks üksikasjalikumaid suunised ja tegevuskava, mis liidetakse 2015.a LPA rakendusplaaniga.

Programmi „Riskilapsed ja –noored“ eeldefineeritud projektina luuakse **regionaalsed pädevus- ja koordinatsiooniüksused**. Täpsem projekti sisu ja tegevused selguvad peale projektitaotluse hindamist programmi operaatori poolt (hinnanguliselt sügisel 2014). Esialgsete plaanide kohaselt on tugiüksuste tegevusteks 1) kohalike omavalitsuste nõustamine ja toetamine nende töö kavandamisel ja korraldamisel laste ja peredega (nt tööks vajalike andmete kogumine ja analüüs, abi terviseprofiilide koostamisel, võrgustikukoolitused jne); 2) abi erinevate teenuseosatajate koordineerimisel riigis, mõjusate teenuste kättesaadavaks muutmine; 3) abi raskemate lastekaitsejuhtumite korraldamisel läbi mobiilsete juhtumikorraldusmeeskondade.

Üheks oluliseks osaks laste- ja perepoliitika arendamisel on **andmete kogumise ja kasutamise tõhustamine**. 2013. aastal koostati Statistikaameti, Õiguskantsleri Kantselei, Sotsiaalministeeriumi, Tallinna Ülikooli, Tartu Ülikool, Haridus- ja Teadusministeeriumi ja Tervise Arengu Instituudi koostöös statistika kogumik „Laste heaolu“ ning lapse heaolu mõõtmise käsitus. [Kogumik „Laste heaolu“](#) annab ülevaate Eesti laste olukorrast ja võimalustest, kirjeldades lapsi ning nende kasvu- ja arengutingimusi eri keskkondades, sidudes need lapse õigustega. Täpsemalt vaadeldakse laste perekeskkonda (pere koosseis, elamistingimused, hõiveseisund, majanduslik olukord), vaba aja veetmist, laste võimalusi elu- ja kasvukeskkonna loomisel ise kaasa lüüa, laste tervist, laste turvalisust, hariduskeskkonda, vanemluse hoiakuid ning laste toetamise võimalusi sotsiaalkindlustusmeetmete ja -teenuste kaudu. [Lapse heaolu mõõtmise käsitus](#) annab ülevaate heaolu mõõtmise arendamise võimalustest ja pakub välja esialgse mõõdikute loendi, mida laste heaolu kirjeldamisel Eesti poliitikakujundamises arvestada võiks. Uues rakendusplaanis on kavandatud tegevus „Laste heaolust tervikliku ülevaate omamiseks statistika kogumise ja avaldamise tõhustamine“, millega arendatakse edasi lapse heaolu mõõtmise käsitlust. Samuti kavandatakse statistikakogumiku „Laste heaolu“ uue versiooni väljaandmist 2017. aastaks.

STRATEEGILINE EESMÄRK 2: Eesti on positiivset vanemlust toetav riik, kus pakutakse vajalikku tuge laste kasvatamisel ja vanemaks olemisel, et parandada laste elukvaliteeti ja tulevikuväljavaateid

2. eesmärgi saavutamiseks on seatud kaks meetet. Meede 2.1. koondab laiemale avalikkusele suunatud teavitustegevusi ning vanemlusega seotud uuringuid. Meede 2.2. keskendub vanemlike oskuste arendamiseks teenuste väljaarendamisele ja pakkumisele.

Oluliseks meetme 2.1. tegevuseks oli 2013. aastal Siseministeeriumi läbi viidud kampaania, mis oli suunatud 6-11-aastaste laste **vanemate hoiakute kujundamisele uimastite suhtes ja autoriteetse vanemliku kasvatusstiili oskuste andmisele**. Täpsem info kampaania kohta ning materjalid lapsevanematele on leitavad leheküljelt <http://tarkvanem.ee/>. Kampaania järgnevate aastate teemasid täpsustatakse fookusgrupi intervjuude jt sisendite põhjal.

Meetme 2.2. raames viiakse läbi [Euroopa Majanduspiirkonna programmi „Riskilapsed ja –noored“](#) ellu **tõenduspõhine vanemlusprogramm**. 2013. aastal läbi viidud hanke tulemusel teostas MTÜ Perekeskus Sina ja Mina vanemlusprogrammi valikuanalüüsi. 2014. aasta alguses valminud analüüs andis ülevaate, milline programm ja programmi kuuluvad alaprogrammid vastavad Eesti laste ja lapsevanemate vajadustele parimal moel ning sobituvad juba olemasolevate võimalustega. Võttes arvesse valikuanalüüsi tulemusi ja valdkonna ekspertide arvamusi, osutus Eesti oludele sobivamaks programm Incredible Years. Programm keskendub individuaalsetele, perekondlikele kui ka kooliga seonduvatele teguritele, mis laste arengut ja tulemusi mõjutavad. Tänu programmile on lapsevanematel võimalus edaspidi saada abi ja tuge seoses laste käitumis-, emotsionaalsete probleemide ja arenguküsimustega. Sõltumatute uurijate poolt läbi viidud uuringutest on selgunud, et programmi rakendamise järgselt suureneb lastel sotsiaalne kompetentsus, probleemide lahendamise oskus, eakaaslastega suhtlemine, enesekehtestamisoskused. Pikas perspektiivis väheneb aga laste ja noorte agressiivne ja antisotsiaalne käitumine, sõltuvusainete tarvitamine, koolist välja langemine. Et programmi materjalid on juba vene keeles kättesaadavad, kavandatakse Eesti vene keelt kõnelevate lapsevanemate osas pilootprojektiga alustamist juba 2014. aastal. Eestikeelne pilootprojekt viiakse ellu 2015. aastal.

Samuti on vanemlusega seotud teine programmi „Riskilapsed ja –noored“ raames ellu viidav tõenduspõhine sekkumisprogramm. 2013. aastal läbi viidud uuringu tulemusel valiti välja [multidimensionaalse pereteraapia programm \(MDFT\)](#), mis on suunatud käitumisprobleemidega lastele ja alaealistele õigusrikkujatele ning nende vanematele. Et programmi elluviimisel on kavas keskenduda vägivallaga seotud teemadele, kajastatakse seda tegevust LPA asemel Vägivalla vähendamise arengukavas.

STRATEEGILINE EESMÄRK 3: lapse õigused on tagatud ja loodud on toimiv lastekaitseüsteem, et väärtustada ühiskonnas iga last ja tema arengut ning heaolu toetavat turvalist keskkonda

3. eesmärgi saavutamiseks on seatud kolm meedet. Meede 3.1 hõlmab tegevusi, mis aitavad tagada lapse õiguseid laiemalt ühiskonnas – meedias, internetis, ühiskonnaelus osalemises. Meede 3.2. keskendub lastekaitseüsteemi tõhustamisele ja lastega töötavate isikute oskuste arendamisele, tagamaks, et lapse abivajadust märgataks ja sellega tegeldaks adekvaatselt. Meede 3.3 koondab lastele osutatavaid teenuseid ja nende teenuste arendamisega seonduvaid tegevusi.

Oluliseks terviklikult 3. eesmärgi panustavaks tegevuseks oli 2013. aastal [uue lastekaitseaduse eelnõu](#) koostamine ja kooskõlastusringile saatmine. Eelnõuga sätestatakse kõigile lastega kokku puutuvatele ja lapsi mõjutavaid otsuseid tegevatele isikutele kohustuslikud üldpõhimõtted ning täpsustatakse mitmeid lapse heaolu seisukohalt olulisi küsimusi seoses abivajavast lapsest teavitamise, lapse parimast huvist lähtumise, perekonnast eraldatud lapse õiguste tagamise, lastekaitsetöötaja tööülesannete jt teemadega. Eelnõuga luuakse lastekaitse riiklik rakendusmehhanism ja eeldused lapse õiguse terviklikuks tagamiseks valdkondade- ja haldusaladeülel, sätestades lastekaitse valitsuskomisjoni loomise ning sotsiaalkindlustusameti baasil riikliku lastekaitseüksuse väljaarendamise. Laste heaolu tagamiseks vajaliku riikliku valdkondadeülese koordinatsiooni ning koostöö tõhustamise täpsema sisu annab dokument „Riskilaste ja –noorte tugisüsteemi

väljaarendamise lähtealused“ (vt 1. eesmärk). Samuti sätestatakse eelnõuga riigipoolne tugi kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajatele juhtumite lahendamise, töönoustamise ja täiendkoolituste näol – sellealaste edasiste arengute kohta vt meedet 3.2.

Samuti panustab 3. eesmärki kõigi meetmete üleselt pideva tegevusena [Lasteabitelefoni 116 111](#) käigushoidmine. Lasteabitelefon aitab kaasa üldisele lapse õiguste edendamisele läbi teavituskampaaniate ning muu infojagamise (so meede 3.1.); vahendab teateid abivajavast lapsest lastekaitsetöötajale ja politseile (so meede 3.2.); ning toimib lastele ja lastega kokku puutuvatele isikutele esmase nõustamise teenusena (so meede 3.3.).

Tulenevalt lapse õiguste laia ulatusest ja mitmekülgsusest ei ole võimalik kõiki sellealaseid tegevusi kajastada ühes valdkondlikus arengukavas. Lapse õigustest moodustavad tervikliku ülevaate mitmed erinevad valdkondlikud arengukavad üheskoos. Lähtuvalt [Lapse õiguste konventsioonist](#):

- Lapse õigust võimalikult heale tervisele (artikkel 24) aitab tagada [Rahvastiku tervise arengukava 2009-2020](#) (RTA). RTA katab terviklikult kõigi inimeste, sh laste tervisega seonduva nii ennetuse kui ka vajalike sekkumiste osas. RTA 2. valdkonna all on kajastatud reproduktiiv- ja imikute tervise edendamine, ning nii 2. kui 4. valdkonna all sisalduvad olulised ennetustegevused seoses laste kehalise aktiivsuse, toitumisharjumuste, alkoholist, tubakast, narkootiliste ainete, vigastuste ja HIV-nakkusega.
- Lapse õigust haridusele (artiklid 28 ja 29) aitab tagada [Eesti elukestva õppe strateegia 2020](#)
- Lapse õigust osaleda kultuuri- ja kunstielus (artikkel 30-2), lapse arengut (artikkel 6-2), lapse õigust moodustada ühinguid (artikkel 15) ning lapse osalust ja kaasatust (artiklid 3 ja 12) aitab tagada [Noortevaldkonna arengukava 2014-2020](#). (Noortevaldkonna arengukava tegevused panustavad kaudselt ka 4. eesmärki läbi noori tööeluks ettevalmistavate tegevuste).
- Nii [Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010-2014 rakendusplaan aastaks 2014](#) kui ka kavandatav uus vägivalla vähendamise arengukava ning rakendusplaan aitavad tagada lapse õigust kaitsele seksuaalse ekspluateerimise ja ärakasutamise (artikkel 34) ning igasuguse väärkohtlemise eest lapse eest hoolitseva isiku poolt (artikkel 19).

Meede 3.1. Lapse õiguste edendamine

Meede 3.1. hõlmab eelkõige avalikkusele suunatud tegevusi, mis aitaksid tagada lapse õiguseid laiemalt ühiskonnas – meedias, internetis, ühiskonnaelus osalemises.

2013. aastal jätkati laste internetiturvalisuse suurendamisega läbi projekti [„Targalt internetis“](#) tegevuste. Projekti esimene etapp lõppes 2012. aasta mai lõpus. Jätkuprojekt alustas tööd juunis 2012 ning lõpeb septembris 2014. Projektil on kolm peamist osa: 1) teavitustegevus targemaks ja turvalisemaks internetikasutuseks (koolitused, seminarid, teavitussüritused, koolitus- ja teavitusmaterjale lastele, õpetajatele ja lapsevanematele); 2) Veebipõhise teavitusliini www.vihjeliin.ee käigushoidmine, võimaldamaks anda teavet sellistest

veebikeskkondadest, mis sisaldavad laste seksuaalset enesemääramisõigust rikkuvat materjali; 3) koostööd eri huvigruppidega Eestis ja Euroopas: [INHOPE-i](#) ja [Insafe-i](#) koostöövõrgustikud; samuti [Noortepaneel](#) ja [Nõuandev kogu](#). Projekti vahearuanne juuni 2012 - mai 2013 on kättesaadav projekti veebilehel <http://www.targaltinternetis.ee/projektist/aastaraport/>

2013. aastal viidi üle-Eestiliselt algkooliõpilasteni ja nende vanemateni kaks õppe/inforaamatut, mis on abiks lapse õigustega seonduvatel teemadel teadmiste saamiseks. Politsei- ja Piirivalveamet andis välja [Ohutusraamatu](#), mille said septembris endale kõik Eestis 2013. aastal kooliteed alustanud lapsed. Ohutusraamat on lihtne ja praktiline abivahend lapsevanemale, mis aitab ennetada erinevaid last varitsevaid ohte ja annab nõu kõikvõimalikes eettulevates olukordades tegutsemiseks. Sotsiaalministeerium korraldas 2012. aastal Kätlin Vainola kirjutatud [lasteraamatu "Kreete"](#) kõigi Eesti koolide 3. klasside õpilasteni jõudmise ning samu väärtusi kandva video loomise. Lasteraamat „Kreete“ käsitleb lihtsas ja lastele atraktiivses vormis erinevaid lapse õiguste tagamise seisukohalt olulisi teemasid, nt koolikiusamise vältimine ja sellesse sekkumine ning lapsevanemate omavaheliste suhete ja vanemlike oskuste suur mõju lastele nii lapsega koos elades kui ka juhul, kui vanemad on lahutanud. Raamatu eesmärgiks on olla abiks nii õpetajatele kui lapsevanematele nende teemade lastega arutamisel ning kujundada hoiakuid, mis aitavad tagada terviklikult LPA eesmäärke.

Meede 3.2: varase sekkumise ja lastekaitse süsteemi tõhustamine

Meede 3.2. seisneb efektiivsete süsteemide väljaarendamises, tagamaks, et lapsega töötavad isikud oskaksid varakult märgata ja ära tunda lapse erinevaid abi- ja arengulisi vajadusi ning pakkuda asjakohast abi, ning et iga lapse juhtumiga tegeletaks terviklikult ja tulemuslikult.

Aastatel 2014-2016 töötatakse Norra finantsmehhanismist 2009-2014 rahastatud [Rahvatervise programmi](#) raames välja **laste vaimse tervise ja varase sekkumise integreeritud teenuste kontseptsioon**. Kuigi kontseptsioon keskendub eeskätt laste vaimse tervise edendamisele, siis tulenevalt sellest, et vaimse tervise probleemide tõhus märkamine ja ennetamine eeldab lapse igasuguse abivajaduse äratundmist lapsega töötavate isikute poolt, luuakse selle kontseptsiooniga vahendid ja suunised lapsega töötavatele isikutele lapse abivajaduse äratundmiseks. Kontseptsiooni tulemusel saavad tervishoiu-, sotsiaal- ja haridusvaldkonna töötajad abivahendid, mille abil lapse abivajadust ära tunda. Samuti töötatakse välja täiendkoolitused ja arendatakse õppekavasid, tagamaks, et lapsega töötavatel isikutel oleks lapse abivajaduse äratundmiseks vajalikud teadmised ja oskused. 2013. aastal tehti ettevalmistusi kontseptsiooni koostamiseks, mh loodi eri teadusasutuste esindajaid koondav tööruhm, mis hakkab tegelema hindamisvahendite analüüsimisega.

Uue lastekaitse seaduse eelnõu loob aluse **kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöö kvaliteedi tõstmiseks**, sätestades kohalikke omavalitsusi toetava riikliku lastekaitse rakendusüksuse ning tööõnustamis- ja täienduskoolitussüsteemide loomise. Sotsiaalministeerium töötab 2014-2015. aasta jooksul välja rakendusüksuse täpsed toimimise alused, loomaks eeldused rakendusüksuse töö alustamiseks 2015. või 2016. aastal. Vastavalt kavandatule hakkaks rakendusüksus muuhulgas korraldama lastekaitsetöötajate tööõnustamist (varasema nimetusega „supervisioon“). Tööõnustamise süsteem töötati välja hanke korras 2013. aastal International Supervision and Coaching Institute'i ja Sotsiaalministeeriumi koostöös, ning 2014. aastal jätkub süsteemi piloteerimine ja arendamine. Samuti töötatakse 2014-2015. aasta

jooksul välja täienduskoolitussüsteem, mille korraldamine antakse üle Tervise Arengu Instituudile.

Lisaks eeltoodule tegeletakse lähiaastail **lastekaitsetöötajatele juhendmaterjalide**, eelkõige lapse abivajaduse hindamise tööjuhiste koostamisega. Riikliku rakendusüksuse toimimahakkamisel saab riiklikul tasandil praktilise lastekaitsetöö korraldamine (juhendmaterjalide arendamine, töömeetodite, juhtumite analüüsi jms) rakendusüksuse ülesandeks. Samuti hakkab rakendusüksus koordineerima koostööd riigi ja kohalike omavalitsuste, erinevate kohalike omavalitsuste ning eri valdkondade ning toetama kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajaid keeruliste lastekaitsejuhtumite lahendamisel, muuhulgas vajadusel kohalikus omavalitsuses kohapeal eri spetsialistide abi pakkudes.

Meede 3.3: inimeste vajadustest lähtuvate efektiivsete sekkumiste pakkumine ja arendamine

Meede 3.3. hõlmab riigi tegevusi lapse õiguste tagamise panustavate sekkumiste arendamisel ja pakkumisel.

Vaimse tervise teenuseid arendatakse Rahvatervise programmi raames. Aastatel 2014-2016 töötatakse välja laste vaimse tervise ja varase sekkumise integreeritud teenuste kontseptsioon. 2013. aastal tehti ettevalmistusi kontseptsiooni koostamiseks, sh loodi eri teadusasutuste esindajaid koondav tööühm, mis hakkab tegelema hindamisvahendite analüüsimisega.

Samuti loodi Rahvatervise programmi raames **Laste vaimse tervise keskus**, mis pakub kvaliteetseid psühhiaatrilise ravi teenuseid patsientidele ja koolitusvõimalusi spetsialistidele nende pädevuse tõstmiseks. 2013. aastal sõlmiti leping Tallinna Lastehaiglaste laste vaimse tervise keskuse projekti elluviimiseks ning alustati keskuskes töötava personali koolitamisega ja võrgustikul liikmetele supervisioonide ja kervisioonide läbiviimisega. 2014. aastal algab keskuse ehitus ja jätkub personali koolitamine, superviseerimine ja võrgustikutöö arendamine kaasuvatele erialadele (sotsiaaltöötajad, lastekaitse, õpetajad, perearstid, lasteaiakasvatavad). 2013. aastal viidi läbi avatud taotlusvoor [regionaalsete laste vaimse tervise keskuste väljaarendamiseks](#). Ühe tegevusena arendatakse regionaalsete laste vaimse tervise keskuste kaudu arendama lapse väärkohtlemise diagnostikameeskondade tegevust ning diagnostikasüsteemi. 2013.aastal valmis Sotsiaalministeeriumil väärkohtlemise diagnostikameeskondade töö lähteülesanne ja esialgne teenuse kirjeldus, mida 2014.aasta jooksul koostöös Tallinna vaimse tervise keskuse meeskonna ja teiste partneritega arendatakse. Lisaks diagnostikateenuse arendamisele analüüsitakse paralleelselt ka ohvritele suunatud järelteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti. Koostööd teenuste arendamisel jätkatakse ka rahvusvahelisel tasandil USA, Kanada ja Islandi lastekaitse- ja diagnostikameeskondadega.

Veel üheks Rahvatervise programmi raames elluviidavaks projektiks on **raske ja püsiva psüühikahäirega lastele** pikaajalise rehabilitatsiooniteenuse loomine. 2013. aastal töötati välja pikaajaline rehabilitatsiooniteenus 12-17aastastele raske ja püsiva psüühikahäirega lastele, täpsemalt kahele eri sihtrühmale: 1) lapsed, kellele on määratud psüühikahäire diagnoosist tulenev raske või sügav puudeaste; ning 2) lapsed, kes on määratud ööpäevaringsele erihooldusteenusele kohtumääruse alusel. Välja töötatud rehabilitatsiooniteenus hõlmab integreeritud sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusteenuseid, arvestades laste vajadusi ning toetades lapse arengut turvalises keskkonnas, hariduse

omandamist ja valmistamiseks last hakkama saamiseks täiskasvanueas. 2014. aasta alguses toimub riigihange nimetatud teenuste osutajate leidmiseks. Raske või sügava puudeastmega psüühikahäirega lastele hakatakse teenust osutama Põhja- ja Lõuna-Eestis, nii päevases kui ööpäevases vormis. Kohtumääruse alusel ööpäevaringsele erihooldusteenusele määratud lastele hakatakse osutama ööpäevaringset teenust üle Eesti. Ööpäevaringse teenusevormi osutajad peavad tagama majutuse ja toitlustuse teenusel viibivatele lastele ning omama kokkulepet kooliga hariduskulude katmise osas. Teenuse piloteerimine on kavandatud 2014.aastaks, ning 2015. aastal alustatakse teenuse kirjeldamisega seaduslikul tasandil ning ettevalmistuste tegemisega teenuste sisseviimiseks riigieelarvest rahastatava riikliku teenusena.

Sotsiaalministeeriumi ja Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöös töötatakse 2014. aastal välja arenguliste ja **hariduslike erivajadustega keskmise, raske ja sügava puudega lastele osutatavate haridus-, tervishoiu-, rehabilitatsiooni- ja sotsiaalteenuste sidustatud mudel ja rakenduskava**. Eesmärgiks on jõuda olukorrani, kus erinevad teenused oleks seostatud ja õpilaste vajadusi arvestavad. Erivajadusega lastele osutatavate teenuste osas viiakse olulisi arenguid ellu ka meetme 5.2. raames.

2014. aastal koostatakse **asendushoolduse kontseptsioon**. Kontseptsiooniga töötatakse välja efektiivsed lahendused asendushoolduse süsteemi ümberkorraldamiseks, rahastamis põhimõtete muutmiseks ja tugisüsteemide loomiseks – muutmaks asendushooldus lapse vajadustele vastavaks. Kontseptsiooni koostamisel tuginetakse 2013. aastal koostatud [asendushoolduse kontseptsiooni alusanalüüsile](#) ning kaasatakse erinevaid osapooli, sealhulgas asendushoolduselt ellu astunud noori. Viimaste aastate üheks olulisemaks asendushoolduse arendamisega seonduvaks tegevuseks on olnud lapsendajaperedele eel- ja järelteenuseid hõlmava tugisüsteemi piloteerimine – 2012.aastal hanke võitnud MTÜ Oma Pere alustas nende teenuste pakkumisega 2013. aasta jaanuaris, ning piloteerimine toimub 2015. aasta lõpuni. Paralleelselt on kavas alustada tugiteenuste pakkumist hooldus- ja eestkosteperedele ning piloteerimise tulemust arvestades seadustada teenused ja nende korraldus. Olulisteks arengusuundadeks seoses asendushooldusega on perepõhise asendushoolduse kättesaadavuse ja kvaliteedi suurendamine, asendushooldusteenusel olevate lapse õiguste tagamise üle järelevalve tagamine, ning asendushoolduselt ellu astuvate noorte iseseisva toimetuleku tagamine järelhoolduse rakendamise kaudu. Kirjeldatud eesmärkide saavutamiseks ja kontseptsioonis kavandatavate tegevuste finantseerimiseks on riigil täiendavalt kasutada ESF vahenditest 6 miljonit eurot perioodil 2015-2020. Sellest suurem osa on planeeritud perepõhise hoolduse arendamiseks.

Saatjata ja kaubitsetud laste õiguste tagamisele aitab kaasa 2013. aastal jõustunud [Ohvriabi seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus](#). Muuhulgas sätestati selle seadusega nõuded saatjata alaealist esindavale isikule ning sätestati saatjata alaealise välismaalase, inimkaubanduse ohvri ja seksuaalselt väärkoheldud alaealise õigus asenduskoduteenusele ja perekonnas hooldamisele.

STRATEEGILINE EESMÄRK 4: Eestis on perede adekvaatset majanduslikku toimetulekut toetav kombineeritud toetuste ja teenuste süsteem, et pakkuda perele püsivat kindlustunnet

2014. aasta jooksul koostatakse **peretoetuste ja teenuste roheline raamat**. Rohelises raamatus analüüsitakse erinevaid poliitikavalikuid seoses peretoetuste ja teenustega, tagamaks lastega perede adekvaatset majanduslikku toimetulekut ning meeste ja naiste võrdseid võimalusi töö-, pere- ja eraelu ühitamiseks. Sellega annab roheline raamat olulise tervikliku panuse nii käesoleva kui 5. eesmärgi saavutamiseks.

Rohelise raamatu koostamise raames valmisid 2013. aastal mitu olulist analüüsi: perepoliitikat ja sündimust käsitlev eksperttöö; „Eesti vanemapuhkuste süsteemi analüüs“ ning „Peredele mõeldud toetuste ning alushariduse ja lapsehoiu rahastamise mõjude analüüs“. Rohelise raamatu koostamise raames viiakse ellu mitmed erinevad tegevused, mille vajadust on arengukavas ette nähtud. Sealhulgas analüüsitakse perelepitusteenust kui juba varasemalt LPA raames ette nähtud olulist võimalust paljude perede majandusliku toimetuleku probleemide ennetamiseks. Rohelise raamatu koostamine jätkub 2014. aastal, sh kaasatakse erinevaid eksperte ja avalikkust, ning valminud dokument esitatakse Vabariigi Valitsusele II kvartali lõpuks

Oluliseks arenguks sotsiaalkaitsesüsteemis selguse loomiseks ning seeläbi ka süsteemi edasiarendamiseks on **perehüvitiste seaduse eelnõu koostamine**. Eelnõu põhineb 2010. aastal välja töötatud ning erinevatele huvigruppidele arvamuse avaldamiseks esitatud perede eriosa kontseptsioonil. Eelnõusse koondatakse kolme kehtiva seaduse regulatsioonid – riiklike peretoetuste seaduse, vanemahüvitise seaduse ja elatisabi seaduse sätted. Sätestatakse uus mõiste *perehüvited*, mis hõlmab kõiki rahalisi toetusi, mida makstakse lastega perede heaolu tagamiseks, ning mis kattuvad eesmärgiga toetada lastega peresid ja laste kasvatamist. Samuti kaasajastatakse kehtiva õiguskorra aegunud sätted, korrastatakse ja ühtlustatakse valdkonna seaduste terminoloogiat ja põlistatakse seaduse tasemel head ning toimivat halduspraktikad. Eelnõu esitatakse Vabariigi Valitsusele 2014. aastal.

Lähtuvalt Vabariigi Valitsuse 2014-2015. aasta tegevusprogrammist viiakse 2015. aastal ellu mitmed toetustega seonduvad perede majanduslikku toimetulekut toetavad muudatused:

- Lapsetoetus tõstetakse pere esimese ja teise lapse kohta seniselt 19,18 eurolt 45 euronit kuus ning kolmanda ja iga järgmise lapse kohta seniselt 76,72 eurolt 100 euronit kuus
- Vajaduspõhine peretoetus suureneb perekondadele, kus kasvab üks lapsetoetust saav laps, seniselt 9,59 eurolt 45 euronit kuus ning perekondadele, kus kasvab vähemalt kaks lapsetoetust saavat last, seniselt 19,18 eurolt 90 euronit kuus.
- Toimetulekutoetuse määramisel suurendatakse lapse osakaalu 0,8-lt 1,0-ni. Praegu on perekonna teise ja iga järgmise liikme toimetulekupiir 80 protsenti perekonna esimese liikme toimetulekupiirist. Muudatusega nähakse ette, et laste toimetulekupiir saab olema võrdne perekonna esimese liikme toimetulekupiiriga. Muudatuse tulemusena hakkab rohkem lastega peresid omama õigust toimetulekutoetusele ning piiri tõstmise kaudu suureneb ka neile makstav toimetulekutoetus. Seoses lapse osakaalu suurendamisega toimetulekutoetuse määramisel muutub ka varjupaigataotlejate lastele makstava toetuse suurus, sest varjupaigataotlejatele makstakse toetust toimetulekupiiri ulatuses.

STRATEEGILINE EESMÄRK 5: Meestel ja naistel on võrdsed võimalused töö-, pere- ja eraelu ühitamiseks, et soodustada kvaliteetset ja iga pereliikme vajadustele vastavat igapäevaelu

5. eesmärgi saavutamiseks on seatud kaks meetet. Meede 5.1. koondab erinevaid tegevusi meeste pereelus ja naiste tööelus osalemise soodustamiseks ning tööelu peresõbralikumaks muutmiseks. Meede 5.2. keskendub laste päevahoiu kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele kui olulisele eeldusele lapsevanemate töö-, pere- ja eraelu ühitamisel.

Meede 5.1. Naistele ja meestele võrdsemate võimaluste loomine töö-, pere- ja eraeluks

Suur osa meetme 5.1. tegevustest viiakse ellu Norra finantsmehhanism 2009-2014 programmi „[Sooline võrdõiguslikkus ning töö- ja pereelu tasakaal](#)“ raames. 2013. aastal alustati Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku poolt ellu viidava eeldefineeritud projekti „[Soolõime ja õiguskaitsega sugude võrdsuseni](#)“ rakendamiseks. Nimetatud projekti raames viiakse läbi mitmeid 5. eesmärgi täitmisesse panustavaid tegevusi, otseseimalt seotud tegevused on välja toodud uue rakendusplaani punktides 5.1.5. ja 5.1.6. Lisaks eeldefineeritud projekti rakendamise alustamisele valiti 2013. aastal [avatud taotlusvoorude](#) raames välja toetust saavad projektid. Otseseimalt on meetmega 5.1. seotud Vastutustundliku Ettevõtluse Foorumi projekt „[Töö-, pere- ja eraelu ühitamist soodustavate ettevõtete toetusmehhanismi arendamine](#)“, mille raames osalevad 40 ettevõtet arenguprogrammis vastutustundliku ettevõtluse arendamiseks; samuti viiakse läbi laiematele sihtrühmadele suunatud koolitusi ja teavitustegevusi töö- pere- ja eraelu (TPE)-alaste teadmiste suurendamiseks ja TPE edukamaks ellurakendamiseks.

Eraldi tegevusena käivitatakse **töötaja- ja peresõbraliku tööandja tunnistuse väljaandmise süsteem**. Tunnustamissüsteemi väljaarendamist alustati Sotsiaalministeeriumis 2012. aastal, kui töötati välja tunnistuse metoodika ja kriteeriumid. 2012. a lõpus valiti konkursi korras välja MTÜ Vastutustundliku Ettevõtluse Foorum, kes viis 2013. a esimeses pooles läbi tunnistuse pilootprojekti. Projekti raames tehti taustauuringut Eestis valdkonnas toimuva kohta, valmistati ette strateegia ettevõtete hindamiseks, valiti välja osalevad ettevõtted, viidi läbi analüüsiseminarid töötajatega ning koostati iga ettevõtte kohta audit. Tunnustamissüsteemi rakendamiseks koolitatakse aastatel 2014-2020 ettevõtete hindamise konsultante, auditeeritakse tööandjaid ja töötatakse välja sertifikaat. Eesmärgiks on jõuda programmi lõppemise ajaks olukorrani, kus ettevõtted on motiveeritud sertifikaadi omamisest ja panustavad ise sertifikaadi saamiseks vajalikesse audiitorteenustesse; ning et sertifikaat omakorda aitab hoida ja arendada TPE-d väärtustavat töökultuuri Eestis.

Meede 5.2. Laste päevahoiu arendamine

Meede 5.2. hõlmab erinevaid tegevusi lapsehoiu kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamiseks.

Olulisemad tegevused viiakse aastatel 2014-2020 ellu kahe struktuurvahenditest toetatava meetme raames, nendeks on ESF meede „Lapsehoiu ja puudega laste hoolekandeteenuste arendamine hoolduskoormuse vähendamiseks“ ja ERF meede „Linnapiirkondade jätkusuutlik areng“, mis hõlmab **uute lasteaedade ja hoidude ehitamist või ümberkohandamist**. Kokku toetatakse meetmete abil kuni 3200 lasteaia- või hoiukoha loomist. Tegevuste eesmärgiks on

panustada erinevatesse Eesti piirkondadesse, kus on tulenevalt rahvastikukoosseisust ning rände- ja sündimusprognosidest kas pigem püsiv puudus ja vajadus uute hoonete järele või pigem ajutine puudus ja vajadus paindliku lapsehoiuteenuse järele. ESF meetme raames viiakse ellu nii **lapsehoiuteenuse kättesaadavust kui puudega laste hoiu- ja tugiteenuste vajadusi puudutavad eel- ja järelanalüüsid**, mis annavad võimalusi tegevuse paremini planeerida ja hiljem elluviidu tulemuslikkust hinnata. Suure hooldusvajadusega ning raske ja sügava puudega laste osas arendatakse lisaks hoiuteenusele ka **tugiteenuseid**, mis on vajalikud, et laps saaks hoius, hariduses ja rehabilitatsioonis osaleda. Luuakse vajalike teenuste osutajate optimaalne võrgustik, mis tagaks erinevate teenuste (haridus, tervishoid, rehabilitatsioon, hoid) kättesaadavuse võimalikult ühest kohast.

Arengukava elluviimise kulud* 2013. Aastal

Tabel 1. Arengukava elluviimise kulud* 2013. aastal

2013				
Strateegiline eesmärk	SOM tegevuskulu	Teiste organisatsioonide kulud	Välisvahendid	Kokku
1. SE	0	28399	0	28399
2. SE	10137,6	0	14 313,34	24450,94
3. SE	220690,8	0	28400	249 090,8
4. SE	10745,86	0	55 599,52	66345,38
5. SE	0	0	35554	35554
Kõik kulud kokku	241574,3	0	78 267,34	403840,12

**-kulude hulka ei ole arvestatud HMN-i vahendeid*